

Artikleid keelesuhetest

Noored filoloogid. Kirjanduse ja keele piirimail.
Toimetajad Ave Mattheus, Anastassia Zabrodskaja.
Tallinn: Tallinna Ülikool, 2011.
396 lk.

Eesti Filoloogia Teadusliku Üliõpilasseltsi (EFTÜ) hea tava jätkub ning sel aastal ilmunud värske kogumik on järjekorras juba kolmas. Kogumik koosneb Tallinna ülikoolis emakeelepäeva üliõpilaskonverentsil peetud noorteadlaste ettekannete põhjal valminud artiklitest.

Kogumik on eelmiste aastatega võrreldes ligi viie artikli jagu paksem ning paistab silma kirjandusalaste artiklite ülekaaluga. Sellele viitab ka kogumiku pealkirjas esikohal olev sõna *kirjandus* ning asjaolu, et koostaja ja toimetaja ülesandeid jagas sel aastal lingvistikadoktor Anastassia Zabrodskaja Tallinna ülikooli võrdleva kirjanduse lektori Ave Mattheusega. Kaheksa mahukat uurimust kirjanduslikest mõjudest, tõlke- ja retseptsiooniküsimustest ning kirjanduse interdistsiplinaarsusest väärrib eraldi üksikasjalikku tutvustust, seetõttu piirdun siin vaid viie keealase artikli tutvustamisega.

Esimesed kolm keealast artiklit on ära toodud kogumiku neljandas plokis „Identiteet ja vitaalsus”. Elviira Küün uurib Eestis valdavalt venekeelses keskkonnas, eeskätt Maardus elavate vähemuskeele (vene, ukraina, leedu, tatari) esindajate keelelisi vajadusi ning etnilise identiteedi säilimise võimalusi. Maardu gümnaasiumi 2.–5. klassi õpilaste ja nende vanemate anketeerimisest selgus, et üldjuhul ei määra õpilaste kasutatavat keelt sünniriik. Olulisemad tegurid, mis keelevelikut mõjutavad, on keele staatus, segaabelud ning suhtumine oma päritolukeelde. Tuleb tunnistada, et Elviira Küüni uurimus on Eesti vabariigi keelepoliitilises kontekstis väga vajalik. Uurimusest selgus muu hulgas, et põlisvähemuste keeled sulanduvad venekeelses kogukonda ja neid ei kasutata. Samas ilmnes, et osa vähemusrahvustest (tatarlased, ukrainlased) siiski väärtustab enda etnilist kuuluvust ja oma päritolukeelt. Lapsevanemad aga arvasid, et kui kool pakuks valikainena või huvialagrupina võimalust õppida kas tatari või ukraina keelt, siis suunaksid nad lapse kindlasti oma emakeelt õppima. Elviira

Küün soovitabki hariduskorralduse institutsioonidel koolides vähemusrahvuste keele õpetamist toetada.

Aleksandra Dergatšova kirjeldab, kuidas hindavad Harjumaa linnade ja Lääne-Tallinna eesti- ja venekeelsed elanikud legitiimsuse ehk õigluse olukorda Eestis ning kuidas nad teise keelegruppi suhtuvad. Kahe keelekeskkonna informantide vastustest selgus, et enamik eestlasi ja vene keelt kõnelevaid informante tajub üksteist usaldusväärse ja abivalmina. Huvitav oli autori tähelepanek, et eesti keelt kõnelevad inimesed arvasid, et vene keelt hinnatakse Eestis ühiskonnas kõrgelt ning vene keelt kõnelevaid inimesi peetakse aktiivseteks ja tugevateks. Samas näitasid vene keelt kõnelevate informantide vastused hoopis seda, et vene keelt kõnelevad informandid tajuvad ebaõiglust ning oma õiguste piiramist. Seega on Aleksandra Dergatšova artiklis kasutatud uurimisankeedi üksikasjalik küsimuste analüüs lugemismaterjal, mis võiks tekitada diskussiooni, panna lugeja, olenemata sellest, mis tema emakeel on, tõstatatud probleemide üle järele mõtlema.

Anna Šiškova artikkel näitab noore uurija püüet kaardistada venekeelse kogukonna võimet käituda Eesti ühiskonnas rühmadevahelistes suhetes eristuva ja aktiivse kollektiivse üksusena. Kui Aleksandra Dergatšova võrdleb vene keelt ja eesti keelt kõnelevate informantide hoiakuid ning erinevusi, siis Anna Šiskova püüab kaardistada sama mudelit (etnolingvistilist vitaalsust), kasutades erinevusi vene keelt kõnelevate Eestis elavate informantide endi sees, eristades neid keelekeskkonna tüübi kaudu. Uurimismeetodina on kasutatud struktureeritud ankeetküsitlust. Tulemustest selgub, et mõlemad rühmad on stabiilsed ega assimileeru eestlaste kogukonda.

Kogumiku viies plokk „Eesti keel teise keelena” tutvustab Julia Gabaidullina ülevaatlikku uuringut tava- ja keelekümluskooli venekeelsete põhikooliõpilaste eesti keele õppe motivatsiooni orientatsioonidest ja nende seostest funktsionaalse lugemise ning grammatikateadmistega. Ankeeditulemuste analüüs näitab, et õppijail, kelle keeleõppes ilmnes positiivne suhtumine õpitavasse keelde, olid keeletestis parimad tulemused. Julia Gabaidullina artikli peamine väärtus on keeleõppe motivatsiooniliste orientatsioonide põhjalik ning mitmekülgne ülevaade.

Kuues plokk „Kakskeelne keelekasutus” käsitleb Marja Vaba ingliseeesti koodikopeerimist Skype'i Tallinna kontori töötajate grupivestlustes elektroonilistes suhtluskanalites, näiteks jututubades ja foorumites. Autor jõuab oma kvalitatiivse uurimuse lõpus järeldusele, et ingliseeesti koodikopeerimine on grupivestlustes igapäevane nähtus. Eeskätt

on tegu Skype'i Eesti töökollektiivi püüdega luua oma identiteet ning infotehnoloogilise oskuskeele Skype'i variant. Ilmneb, et ingliskeelseid oskussõnu kasutatakse Skype'is ka siis, kui hästi juurdunud eestikeelne vaste on olemas ning üld- ja/või kirjakeeles laialt levinud. Inglise keelest kopeeritakse ka küsisõnu ja adverbe. Kuna siiani on inglise-eesti koodikopeerimisele vähe tähelepanu pööratud, on artikli tulemused ja ka materjaliks kogutud näited väga väärtuslikud.

Kahtlemata aitab noorte kirjutajate uurimistöode avaldamine kasvatada Tallinna ülikooli filoloogidest akadeemilise pere järelkasvu, tekitada harjumusi oma tulemusi artiklilis vormistada ning nagu elu näitab – oma loominguga avaldamine innustab noori jätkama õpinguid magistri- ja doktoriõppes.

*Anastassia Šmõreitšik
Tallinna ülikooli doktorant*